

Teorie tekstów kultury

Wykład 11

Gender i queer

dr Krzysztof Gajewski

1 Badania genderowe

- Dzieje feminizmu
  - 1. fala (XIX/XX w.) — sufrażystki, czyli walka o prawo wyborcze
    - * 1. prawo wyborcze (Norwegia 1913 → Szwajcaria 1971)
    - * Virginia Woolf (1882-1941), *Własny pokój* (1929) — siostra Szekspira nie chodziła do szkoły
  - 2. fala (lata 60. XX w.) — emancypacja społeczna, antykoncepcja, aborcja
  - 3. fala — gender, queer, krytyka dyskursu, dekonstrukcjonizm, postkolonializm
- Margaret Mead (1901-1978), *Płeć i charakter w trzech społecznościach pierwotnych* (1935): płeć jest konstrukcją społeczną
- *gender* — rodzaj gramatyczny, płeć kulturowa, społeczno-kulturowa tożsamość płciowa
  - płeć biologiczna (*sex*) vs. płeć społeczno-kulturowa (*gender*)
  - konstrukcjonizm vs. esencjalizm
    - * konstrukcjonizm:
      - Judith Butler (1956-) — gender jako performatyw (J. L. Austin)
      - Historia miłości macierzyńskiej wg Élisabeth Badinter (1944-)
    - * esencjalizm: Anne Moir, David Jessel, Płeć mózgu (*Brain sex*)
  - wrażliwość genderowa, gender mainstreaming
- Kate Millett (1934-), Teoria polityki płciowej (*Sexual Politics*) (1970): opresja kobiet jest skutkiem patriarchalizmu i zdeterminowania płci kulturowej przez płeć biologiczną

- *écriture féminine* (Hélène Cixous (1937-), Luce Irigaray (1932-), Julia Kristeva (1941-))
- bell hooks (1952-) — czarny feminizm (gender+krytyka postkolonialna)
- rewizja kanonu literackiego (*Poskromienie złościcy*)

2 Studia queer

- refunkcjonalizacja pojęcia *queer*
- strategia subwersji
- Michel Foucault (1926-1984): wiedza-władza
- brak własnego języka, konieczność mówienia językiem narzuconym przez aparat wiedzy-władzy
- Judith Butler — heteromatriks
- narzucona heteroseksualność, heteronormatywność (Adrienne Rich (1929-2012))
- LGBT (*Lesbians, Gays, Bisexuals, Transgenders*)
- prekursor w Polsce: German Ritz
- Oscar Wilde, Jarosław Iwaszkiewicz, Jerzy Andrzejewski, Michał Witkowski

Literatura

- [1] Élisabeth Badinter, *Historia miłości macierzyńskiej*, przeł. K. Choiński, Warszawa 1998.
- [2] *Nikt nie rodzi się kobietą*, red. T. Hołówka, Warszawa 1982.
- [3] Inga Iwasiów, *Gender dla średnio zaawansowanych*, Warszawa 2004.
- [4] Jacek Kochanowski, *Fantazmat zróżnicowany : socjologiczne studium przemian tożsamości gejów*, Kraków 2004.